

Цимбалюк Сергій. Сутність та економічна роль спортивно-оздоровчої сфери регіону. *Економічний дискурс*. 2021. Випуск 1-2. С. 57-65.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2021-1-6>

УДК 330.31(477):796.5
JEL Classification Z 20

Цимбалюк Сергій

здобувач¹, молодший науковий співробітник Лабораторії проєктів та ініціатив
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна

E-mail: tsymbaliuks@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9911-6593

СУТНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ

Анотація

Вступ. У ХХ столітті людиноцентриські тенденції соціально-економічного зростання стимулювали інтерес до здорового способу життя та фізичного виховання. Відбулися процеси, які зробили спорт і фізичну культуру важливою галуззю економіки багатьох країн. Це актуалізує дослідження сутності, складових і економічної ролі спортивно-оздоровчої сфери у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону.

Методи. У процесі дослідження застосовувалися методи теоретичного та порівняльного аналізу для розкриття сутності та економічної ролі спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Результати У статті здійснено порівняльний аналіз понять «сфера фізичної культури та спорту», «спортивно-оздоровча сфера», «фізкультурно-оздоровчі послуги» та «спортивно-оздоровчі послуги», «спортивно-оздоровча діяльність», «ринок спортивно-оздоровчих послуг». З'ясовано, що за традиційним підходом сфера фізичної культури і спорту розглядається вченими в контексті її впливу на здоров'я та спосіб життя населення, формування відповідної культури поведінки. Визначено, що використання поняття «сфера фізичної культури і спорту» робить суттєвий акцент на виховних моментах – фізичному вихованні населення та фізичній підготовці. Доведено, що економічна сутність спортивно-оздоровчої сфери проявляється перш за все у процесі надання послуг щодо задоволення потреб населення у руховій активності та зміцненні здоров'я. Наведено схематичне відображення взаємозв'язку понять і категоріальної структури спортивно-оздоровчої сфери. Визначено основні складові спортивно-оздоровчої сфери. Доведено, що за умов децентралізації дослідження спортивно-оздоровчої сфери доцільно проводити на рівні регіонів. Запропоноване авторське бачення поняття спортивно-оздоровча сфера регіону.

Перспективи. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці концепції розвитку спортивно-оздоровчої сфери, яка повинна базуватись на принципах всеохопності, досягнення цілей сталого розвитку та бути адаптованою до умов децентралізованого управління спортивно-оздоровчою діяльністю.

Ключові слова: спортивно-оздоровча сфера регіону, спорт, фізична культура, спортивна інфраструктура, ринок спортивно-оздоровчих послуг.

Вступ.

У ХХ столітті людиноцентриські тенденції соціально-економічного зростання стимулювали інтерес до здорового способу життя та фізичного виховання. Відбулися процеси, які зробили спорт і фізичну культуру важливою галуззю економіки багатьох країн. Це актуалізує дослідження сутності,

¹ Науковий керівник: д.е.н., професор Павліха Наталія Володимирівна, професор кафедри міжнародних економічних відносин та управління проєктами Волинського національного університету імені Лесі Українки

складових і економічної ролі спортивно-оздоровчої сфери України задля формування нової концепції її розвитку, яка б відповідала трансформаціям у розподілі владних повноважень й визначеним цілям національного та регіонального розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Фізична культура, спорт та здоров'я, як важливі складові якості життя населення, завжди привертали увагу науковців. Традиційними й найбільш поширеними є дослідження фізіологічних, педагогічних і виховних аспектів занять фізичною культурою та спортом. Зокрема, дослідженням фізичного виховання та ролі фізкультурно-оздоровчих технологій у цьому процесі, визначенню сутності спортивно-оздоровчої діяльності присвятили свої роботи Н. М. Винник [1], Л.М. Рибалко [2], А.Т. Ціпов'яз, В. В. Бондаренко [3].

Останнім часом набуває значного наукового інтересу проблематика ефективного управління спортивно-оздоровчою сферою, вивчення її економічної ролі та впливу на досягнення сталого розвитку. Дослідженням економічних аспектів спортивно-оздоровчої сфери займалися К. О. Богатирьов, А. С. Бондар, В. В. Вибранський, Ю. О. Леонова, Ю. С. Наумо, І. Є. Рибчич, Т. Г. Самойленко, І. М. Стахів, М. І. Стегней, Н. С. Танклевська [4-9] та ін. Особливості регіонального розвитку, у тому числі стану спортивної інфраструктури регіонів висвітлені у працях Павліхи Н. В., Цимбалюк І. О. [10-14] та ін.

Водночас, не применшуючи здобутки вказаних вчених, зауважимо розрізненість та різноспрямованість наявних напрацювань, що обумовлює необхідність розширення міждисциплінарних досліджень сутності та визначення економічної ролі спортивно-оздоровчої сфери, зокрема для соціально-економічного розвитку регіону.

Мета.

Метою статті є визначення сутності та обґрунтування економічної ролі спортивно-оздоровчої сфери у забезпеченні сталого інклюзивного розвитку регіону за умов децентралізації.

Методологія дослідження.

Теоретичним підґрунтям дослідження є сучасні підходи до визначення сутності спортивно-оздоровчої сфери та пов'язаних із нею понять. У процесі дослідження застосовувалися методи теоретичного та порівняльного аналізу для розкриття сутності та економічної ролі спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Результати.

Світова практика свідчить, що за державної підтримки та активного розвитку підприємницької діяльності спортивно-оздоровча сфера може давати значні соціально-економічні результати як для окремих регіонів, так і для держави у цілому. В економіці України спортивно-оздоровча сфера залишається винятково важливою ланкою, яка визначає ефективність функціонування господарства країни та її регіонів, рівень добробуту людей та його фізичне здоров'я. Проте, застосування поняття «спортивно-оздоровча сфера» вимагає більш чіткого розуміння його сутності, що сприятиме формуванню загального уявлення про можливості активізації її розвитку та посилення ролі у структурі економіки країни й регіонів.

Розкриття наукових підходів дослідження сутності та структури спортивно-оздоровчої сфери потребує визначення дефініцій категоріального апарату, що супроводжує розкриття її змісту. У науковій та спеціальній літературі спортивного напрямку досить тісно переплітаються такі поняття, як: «сфера фізичної культури та спорту», «фізкультурно-оздоровчі послуги» та «спортивно-оздоровчі послуги», «спортивно-оздоровча діяльність», «ринок спортивно-оздоровчих послуг» тощо. Зачасти вони вживаються науковцями як взаємозамінні, однак проведення поглибленого дослідження сутності, особливостей та економічної ролі спортивно-оздоровчої сфери як об'єкта

дослідження потребує конкретизації взаємозв'язку та відмінностей між цими поняттями.

За традиційним підходом сфера фізичної культури і спорту розглядається вченими в контексті її впливу на здоров'я та спосіб життя населення, формування відповідної культури поведінки. Згідно із цим підходом основним завданням цієї сфери є зміцнення фізичних характеристик стану людини. Саме цей ефект і визначає ту специфіку, яка ставить галузь у ряд основоположних щодо забезпечення соціально-економічного зростання будь-якої людської спільноти.

Одним із основних нормативно-правових документів фізкультурно-спортивної спрямованості є Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [15]. Він регулює суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту, визначає загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи у сфері фізичної культури і спорту. Самого ж визначення сфери фізичної культури і спорту Закон не містить, однак зі змісту слідує, що вона охоплює фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність суб'єктів господарювання в межах цієї сфери.

Фізкультурно-оздоровча діяльність здійснюється для розвитку фізичної культури та залучення різних груп населення до занять, вона спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя [15]. Заходи, які проводяться з цієї метою визначаються законотворцем як фізкультурно-оздоровчі.

Спортивна діяльність у свою чергу здійснюється суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку спорту (дитячого, дитячо-юнацького, професійного, олімпійського й неолімпійського, спорту осіб з інвалідністю тощо). Закладами фізичної культури і спорту, зокрема, є [15]: спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, заклади спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання, школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту закладів вищої освіти, фізкультурно-оздоровчі заклади, центри фізичного здоров'я населення, центри фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю.

Цікавим у контексті нашого дослідження є визначення фізкультурно-спортивних послуг. Адже економічна сутність спортивно-оздоровчої сфери проявляється перш за все у процесі надання послуг щодо задоволення потреб населення у руховій активності та зміцненні здоров'я. Відповідно до Закону [15] фізкультурно-спортивними послугами є організація та проведення фізкультурно-оздоровчої діяльності, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю та підготовки спортсменів з різних видів спорту, визнаних в Україні. Таким чином окремо виділяються послуги з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб із інвалідністю, що посилює інклюзивний підхід до визначення фізкультурно-спортивних послуг.

Поняттям «сфера фізичної культури та спорту» оперує також Стратегія розвитку фізичної культури та спорту на період до 2028 р. [16]. Можна відмітити, що метою її реалізації, поряд із формуванням культури здорового способу життя, є збільшення рухової активності населення та розвиток *спортивно-оздоровчої інфраструктури*, а також ряд завдань щодо створення позитивного спортивного іміджу України.

Загалом зауважимо, що бачення сфери фізичної культури і спорту, відображене у законодавчій базі України, робить суттєвий акцент на виховних моментах у її функціонуванні – фізичному вихованні населення та фізичній підготовці. Водночас, задля визначення економічних ефектів більшої уваги потребує діяльність, яка приносить економічний ефект суб'єктам господарювання, що надають спеціалізовані спортивні та спортивно-оздоровчі послуги, задовольняють потреби населення у руховій активності.

Розглядаючи наукові підходи різних вчених, що займались дослідженням проблем підвищення рухової активності, розвитку фізичної культури населення та оздоровлення засобами фізичних вправ зауважимо, що поняття фізкультурно-оздоровчої та спортивно-оздоровчої діяльності досить часто ототожнюються, однак кожен автор акцентує увагу на різних особливостях.

Зокрема, Н. М. Винник порівнюючи спортивно-оздоровчу та фізкультурно-оздоровчу

діяльність стверджує, що дані поняття є схожі за визначенням і трактує їх як педагогічний процес, процес спортивного оздоровлення, специфічну культуру особистості, систему масових заходів, регульовану фізичну активність, розвиток відповідальності, мотивації [1, с. 46].

До аналогічних висновків щодо споріднення понять фізкультурно-оздоровчої та спортивно-оздоровчої діяльностей призвели результати досліджень М. Л. Рибалко [2, с. 94-102]. Вивчаючи роль фізкультурно-оздоровчих технологій у фізичному вихованні студентів авторка зазначає, що фізкультурно-оздоровча діяльність спрямована на збереження й зміцнення здоров'я людини у навчально-виховній та соціально-побутовій сферах. Більшість науковців фізкультурно-оздоровчу діяльність трактують як соціальний процес, що виражений у фізичних діях, сприяє зміцненню здоров'я, оволодінню фізичною культурою.

Водночас, у дослідженнях економічного спрямування, зокрема вивчення ринку спортивно-оздоровчих послуг Ю. О. Леонова та В. В. Бондар [4] розкривають теоретичний зміст поняття «спортивно-оздоровча сфера», акцентуючи увагу на основних її характеристиках, що спрямовані на вирішення соціально-економічних проблем: об'єднання суспільства, відволікання молоді від згубних звичок, профілактику захворювань, збільшення середньої тривалості та якості життя. Вони зазначають, що спортивно-оздоровча сфера покликана задовольняти потреби людей, зміцнювати здоров'я та виступає потужним економічним локомотивом, який може позитивно змінити ситуацію в Україні за належного її функціонування.

Досліджуючи сучасні концепції спортивного менеджменту, Танклевська Н. С. та Вибранський В. В. [7] наголошують на тому, що спорт виконує не тільки соціальну функцію, але й економічну та політичну, він є вагомим джерелом отримання прибутку. При цьому науковці використовують поняття сфера фізичної культури і спорту та спортивна сфера як взаємозамінні. На основі цього можна дійти висновку, що у площині економічних досліджень різниця між цими поняттями не суттєва.

З економічної точки зору *фізичну культуру і спорт* правомірно розглядати як вид суспільно корисної діяльності з надання різноманітних послуг, що належить до невиробничої сфери і тому прямо не бере участь у виготовленні матеріального продукту [17, с. 213].

Відтак, погоджуючись із висновками щодо спорідненості обох дефініцій, зауважимо, що *сферу фізичної культури та здоров'я* розглядають у тих випадках, коли для дослідження важливими є культурно-виховні аспекти: мотивація та прагнення людини до покращення власного фізичного й емоційного стану, формування світогляду культури здоров'я, здійснення освітньої діяльності. Тоді як поняття «*спортивно-оздоровча сфера*» застосовується переважно в економічних дослідженнях, у яких аналізується економічний ефект від спортивного оздоровлення, та має більш прагматичний контекст.

На основі проведеного теоретичного аналізу сутності та взаємозв'язку розглянутих понять пропонуємо власне бачення категоріальної структури спортивно-оздоровчої сфери (рис. 1).

Значної уваги економіці спортивно-оздоровчої сфери у своїх дослідженнях приділяє І. Стахів, розглядаючи її як раціональне управління господарством, що пропонує методи розв'язання теоретичних і практичних завдань, які виникають між суб'єктами спортивно-оздоровчих відносин, пов'язаних з використанням матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів на рівні окремих спортивно-оздоровчих організацій і суспільства в цілому з метою прогнозування економічних процесів та їх регулювання [8]. Відповідно у структурі спортивно-оздоровчої сфери можемо виділити такі складові, як: система управління; спортивно-оздоровча інфраструктура; спортивно-оздоровча діяльність суб'єктів господарювання на ринку спортивно-оздоровчих послуг.

До найважливіших характеристик управління спортивно-оздоровчою сферою І. Рибичи відносить прозорість управлінських процедур. Під прозорістю управлінських процедур у сфері фізичної культури і спорту розуміється: чіткість функцій органів управління фізичною культурою і спортом; відкритість підготовки і реалізації рішень у сфері управління фізичною культурою і спортом; доступ до інформації про функціонування і розвиток фізичної культури і спорту [6].

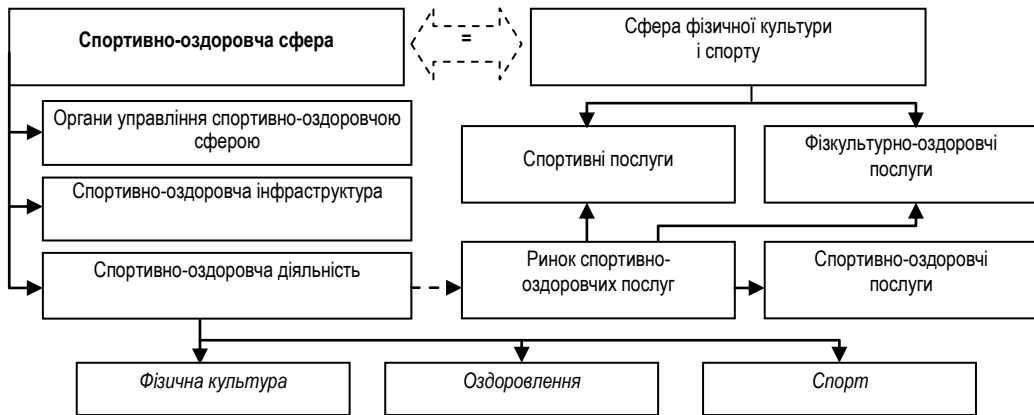

Рис. 1. Взаємозв'язок понять і категоріальна структура спортивно-оздоровчої сфери*

*Джерело: розроблено автором.

У продовження цієї думки зазначимо, що прозорість управлінських процедур повинна передбачати залучення суб'єктів господарювання та населення громади до процесів розвитку спортивно-оздоровчої сфери, що є проявом формування інклюзивних інститутів управління в регіоні. Основний потенціал розвитку сфери фізкультурно-спортивних послуг знаходиться в координації і об'єднанні ресурсів, наявних на державному і місцевому рівнях управління.

Завданням розвитку спортивно-оздоровчої сфери повинне стати: оптимальне поєднання державного управління зі створенням умов для ринкового регулювання соціально-економічних процесів у цій галузі; підвищення ефективності використання потенціалу громадських організацій у розвитку фізичної культури і спорту; налагодження взаємодії між центральними та місцевими органами влади, громадськими спортивними організаціями, закладами охорони здоров'я, освіти та іншими зацікавленими у формуванні здорового способу життя. Партнерство між державою і спортивним рухом призводить до формування загального курсу національної політики.

Погоджуючись із думкою ряду вчених [5; 13; 14], зауважимо, що одним із пріоритетних напрямів сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери на засадах інклюзивності є формування інфраструктури сучасних і привабливих спортивних споруд за місцем проживання людини, у місцях масового відпочинку громадян, на базі загальноосвітніх навчальних закладів, що мають бути легкодоступними для різних верств населення, насамперед малозабезпечених.

Загалом, під спортивно-оздоровчою інфраструктурою розуміють сукупність спортивних та фізкультурно-оздоровчих об'єктів, таких як: спортивні зали, басейни, фітнес-центри, стадіони, спортивно-оздоровчі заклади тощо, призначених для активного заняття спортом, розвитку фізичної культури та оздоровлення населення. Розвиток інфраструктури визначає конкурентоспроможність спортивно-оздоровчої сфери, якість та доступність послуг для різних верств населення, забезпечуючи її інклюзивність.

Економічні відносини в спортивно-оздоровчій сфері включають у себе всю сукупність господарських відносин з приводу виробництва і купівлі-продажу спортивних товарів і послуг відповідними виробниками та споживачами, економічні взаємини спортивних клубів, федерацій, спортивних товариств, окремих спортсменів і тренерів між собою й у взаємодії з уболівальниками [8]. Тому важливою складовою економічних відносин спортивно-оздоровчої сфери є ринок послуг, що задовольняє попит населення у руховій активності та оздоровленні. Ринок спортивно-оздоровчих послуг дає змогу розвитку особистості, створює умови для реалізації та пізнання власних можливостей, забезпечує умови суспільного прогресу.

Ринок спортивно-оздоровчих послуг Ю. Леонова та А. Бондар визначають як складну систему економічних відносин між виробниками та споживачами спортивно-оздоровчих послуг щодо можливості продавця без значних додаткових витрат реалізувати послугу на найближчій для покупця (клієнта) території із забезпеченням бажаних змін (тобто досягнення позитивного ефекту в довгостроковій перспективі) на користь одержувача послуги [4]. Таке трактування враховує чинник територіальної близькості покупців та надавачів послуги для успішної її реалізації, що надає ринку спортивно-оздоровчих послуг чітких просторових меж та приналежності до конкретного регіону.

Розглядаючи спортивно-оздоровчу сферу через призму економіки варто зауважити існування *індустрії спорту* – комплексної системи спортивного бізнесу, під якою слід розуміти всю сукупність підприємств, інститутів і економічних відносин, пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності щодо надання спортивно-оздоровчих послуг [8].

Рівні спортивно-оздоровчої сфери. Ряд науковців [3; 8; 9], досліджуючи питання розвитку спортивно-оздоровчої сфери розглядають її у площині відносин на двох рівнях: загальнодержавному та міжнародному; на рівні окремих спортивних та оздоровчих організацій, клубів, федерацій та інших об'єднань з різними формами власності та джерелами фінансування. Вважаємо, що процеси децентралізації, які відбулись в Україні доводять необхідність виокремлення третього рівня – місцевого, який охоплює відносини функціонування та розвитку спортивно-оздоровчої діяльності на рівні регіонів та окремих територіальних громад.

Місцеві органи самоврядування наділені достатніми повноваженнями щодо сприяння розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіоні шляхом визначення пріоритетів розвитку території, які зазначаються у стратегії, фінансування відповідних проєктів спортивно-оздоровчого спрямування. Зокрема до повноважень органів місцевого самоврядування належать: управління закладами фізкультури й спорту, оздоровчими закладами, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення.

Відтак, спортивно-оздоровчу сферу регіону пропонуємо розглядати як сукупність відносин між господарюючими суб'єктами, населенням, державними та місцевими органами управління, що відбуваються в регіоні з приводу надання спортивно-оздоровчих послуг і задоволення попиту населення у руховій активності та зміцненні здоров'я, розвиток яких має синергетичний ефект досягнення економічних, соціальних й оздоровчих цілей, результатом чого є зростання добробуту та якості життя населення регіону.

Спортивно-оздоровча сфера дозволяє досліджувати ряд соціально-економічних аспектів, серед яких: пропагування здорового способу життя, профілактика важких захворювань, покращення рівня життя населення, спортивно-оздоровчий відпочинок, до якого можна віднести зелений туризм, за рахунок чого її можна віднести до діяльності, яка забезпечує цілі сталого розвитку.

Висновки і перспективи.

Отже, аналізуючи категоріальний апарат спортивно-оздоровчої сфери та споріднених до неї понять можна стверджувати, що усі вони базуються на поєднанні трьох базових елементів: формування фізичної культури; зайняття спортом і здійснення фізичних вправ; отримання оздоровчого ефекту від рухової активності. Надання переваги тій чи іншій складовій частині цього комплексного поняття залежить від поставлених цілей та спрямування наукового дослідження.

Вважаємо, що в економічних дослідженнях більш доцільним є використання поняття спортивно-оздоровча сфера, що підкреслює ті види діяльності, які можуть приносити економічну вигоду суб'єктам господарювання, сприятимуть загальному економічному та соціальному розвитку території.

Як комплексне поняття спортивно-оздоровча сфера регіону охоплює відносини між органами управління різного рівня, суб'єктами господарської діяльності та населенням, що виникають із приводу розбудови спортивно-оздоровчої інфраструктури, продукування спортивних і спортивно-оздоровчих (фізкультурно-оздоровчих) послуг й задоволення потреб населення регіону у

фізичній культурі, спорті та оздоровленні.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці концепції розвитку спортивно-оздоровчої сфери, яка повинна базуватись на принципах всеохопності, досягнення цілей сталого розвитку та бути адаптованою до умов децентралізованого управління спортивно-оздоровчою діяльністю.

Список використаних джерел

1. Винник Н. М. Сутність і зміст поняття спортивно-оздоровчої діяльності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2016. IV (42). Issue : 87. P. 45–49.
2. Рибалко Л. М. Роль фізкультурно-оздоровчих технологій у фізичному вихованні студентів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2018. №4(1). С. 94–102.
3. Ціпов'яз А. Т., Бондаренко В. В. Організація і управління фізичною культурою і спортом: навч. посіб. Кременчук : КПК, 2019. 128 с.
4. Леонова Ю. О., Бондар А. С. Управління ринком спортивно-оздоровчих послуг: проблеми та особливості. *Інфраструктура ринку*. 2020. №43. С. 189–195. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/36.pdf. (дата звернення: 24.03.2021).
5. Наумко Ю. С., Самойленко Т. Г. Розвиток спортивної інфраструктури як дієвий інструмент провадження соціальної політики в регіоні. *Інфраструктура ринку*, 2019. №37. С. 523-529. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/37_2019_ukr/78.pdf. (дата звернення: 24.03.2021).
6. Рибчич І. Є. Організаційно-правові механізми управління системою надання фізкультурно-спортивних послуг в державі. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 42. С. 191–197.
7. Танклевська Н. С., Вибранський В. В. Сучасні концепції спортивного менеджменту. *Фінансовий Простір*. 2020. №1 (37). С. 52–62.
8. Стахів І. М. Спортивно-оздоровча сфера як галузь економіки. *Економіка і регіон*. 2014. №1. С. 46–49.
9. Стегней М. І., Богатирьов К. О., Бошинда І. М., Бошинда І. М. Роль спортивно-оздоровчої діяльності в умовах сталого розвитку. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2019. №4. Т. 1. С. 35–42.
10. Павліха Н. В., Войчук М. В. Концептуальні засади безпеки сталого просторового розвитку: теоретико-методологічний аспект. *Міжнародна економічна безпека України: теорія, методологія, практика*. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 161-183.
11. Павліха Н. В., Марчук Ю. В. Роль інноваційної інфраструктури міст-метрополій в забезпеченні розвитку регіонів. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. *Метрополійні функції обласних центрів Західного регіону*. 2013. Вип. 2 (100). С. 216–224.
12. Павліха Н. В. Роль науки і освіти в забезпеченні сталого розвитку держави та її регіонів. *Регіональна економіка*. 2017. №2. С. 171–173.
13. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Науковий базис формування теорії інклюзивного розвитку регіону. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. №3 (23). С. 136-142.
14. Tsymbaliuk I., Alghadhywi M.Y.H. Assessment of the Ukrainian Regional Infrastructure Development Taking into Account its Inclusiveness. *Галицький економічний вісник*. 2020. №6. С. 59–66.
15. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.93. № 3809-XII / ВВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>. (дата звернення: 24.03.2021).
16. Стратегія розвитку фізичної культури та спорту на період до 2028 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 24.03.2021).
17. Пащук О. В. Маркетинг послуг: стратегічний підхід. Київ, 2005. 558 с.

Статтю отримано: 15.04.2021 / Рецензування 26.05.2021 / Прийнято до друку: 20.06.2021

Serhii Tsymbaliuk
Scientific Associate
Laboratory of Projects and Initiatives
Lesya Ukrainka Volyn National University
Lutsk, Ukraine
E-mail: tsymbaliuks@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9911-6593

THE ESSENCE AND ECONOMIC ROLE OF THE SPORTS AND HEALTH SPHERE OF THE REGION

Abstract

Introduction. In the twentieth century, anthropocentric trends of social and economic growth stimulated interest in a healthy lifestyle and physical education. There have been processes that have made sports and physical culture an important sector of the economy of many countries. This actualizes the study of the essence, components and economic role of sports and health in ensuring the social and economic development of the region.

Methods. The methods of theoretical and comparative analysis were used in the course of the research to reveal the essence and economic role of the sports and health sphere of the region.

Results. The article carries out a comparative analysis of the concepts «sphere of physical culture and sports», «sports and health sphere», «physical culture and health services» and «sports and health services», «sports and health activities», «sports and health services market». It was found that according to the traditional approach, the field of physical culture and sports is considered by scientists in the context of its impact on the health and lifestyle of the population, the formation of an appropriate culture of behaviour. It is determined that the use of the term «sphere of physical culture and sports» places a significant emphasis on educational aspects – physical education and physical training. It is proved that the economic essence of sports and health is manifested primarily in the process of providing services to meet the needs of the population in physical activity and health. A schematic representation of the relationship between the concepts and the categorical structure of the sports and health sphere is given. The main components of the sports and health sphere are determined. It is proved that under the conditions of decentralization it is expedient to conduct research of the sports and health sphere at the level of regions. The author's vision of the concept of sports and the health sphere of the region is offered.

Discussion. Prospects for further research are to develop a concept for the development of sports and recreation, which should be based on the principles of comprehensiveness, achieving sustainable development goals, and be adapted to the conditions of decentralized management of sports and recreation.

Keywords: sports and health sphere of the region, sports, physical culture, sports infrastructure, the market of sports, and health services.

References

1. Vynnyk, N. M. (2016). Sutnist i zmist ponyattya sportivno-ozdorovchoyi diyalnosti [The essence and content of the concept of sports and health activities]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, IV (42), 87. 45-49. [in Ukr.].
2. Rybalko, L. M. (2018). Rol fizykulturno-ozdorovchychykh tekhnolohii u fizychnomu vykhovanni studentiv [The role of physical culture and health technologies in physical education of students.]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky*. [Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Pedagogical sciences], 4(1), 94–102. [in Ukr.].
3. Tsipoviaz, A. T., & Bondarenko, V. V. (2019). *Orhanizatsiia i upravlinnia fizychnoiu kulturoiu i sportom: navch. posib*. [Organization and management of physical culture and sports: a textbook.]. Kremenchuk: KPK.
4. Leonova, Yu. O., & Bondar, A. S. (2020). Upravlinnia rynkom sportyvno-ozdorovchychykh posluh: problemy ta osoblyvosti [Management of the market of sports and health services: problems and features.]. *Infrastruktura rynku* [Market Infrastructure], 43, 189–195. Retrieved from http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/36.pdf. [in Ukr.].
5. Naumko, Yu. S., & Samoilenko, T. H. (2019). Rozvytok sportyvnoi infrastruktury yak diievyi instrument provadzhennia sotsialnoi polityky v rehioni [Development of sports infrastructure as an effective tool for conducting social policy in the region]. *Infrastruktura rynku* [Market Infrastructure], 37. 523–529. Retrieved from http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/37_2019_ukr/78.pdf. [in Ukr.].
6. Rybchych, I. Ye. (2015). Orhanizatsiino-pravovi mekhanizmy upravlinnia systemoiu nadannia fizykulturno-

sportyvnykh posluh v derzhavi [Organizational and legal mechanisms of management of the system of physical culture and sports services in the state.]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia* [Efficiency of Public Administration], 42, 191–197. [in Ukr.].

7. Tanklevska, N. S., & Vybranskyi, V. V. (2020). Suchasni kontseptsii sportyvnoho menedzhmentu [Modern concepts of sports management]. *Finansovyi Prostir* [Financial Space], 1 (37), 52–62. [in Ukr.].

8. Stakhiv, I. M. (2014). Sportyvno-ozdorovcha sfera yak haluz ekonomiky [Sports and health sphere as a branch of economy]. *Ekonomika i rehion* [Economy and Region], 1, 46–49. [in Ukr.].

9. Stehnei, M. I., Bohatryov, K. O., Boshynda, I. M., & Boshynda, I. M. (2019). Rol sportyvno-ozdorovchoi diialnosti v umovakh staloho rozvytku [The role of sports and health activities in terms of sustainable development]. *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva* [Bulletin of KhNAU named after V.V. Dokuchaeva], 4, 1, 35–42. [in Ukr.].

10. Pavliukha, N. V., & Voichuk, M. V. (2020). Kontseptualni zasady bezpeky staloho prostorovoho rozvytku: teoretyko-metodolohichniy aspekt [Conceptual principles of security of sustainable spatial development: theoretical and methodological aspect]. *Mizhnarodna ekonomichna bezpeka Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka*. Lutsk: IVV Lutsk NTU, 161–183. [in Ukr.].

11. Pavliukha, N. V., & Marchuk, Yu. V. (2013). Rol innovatsiinoi infrastruktury mist-metropolii v zabezpechenni rozvytku rehioniv. Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [The role of innovation infrastructure of metropolitan cities in ensuring the development of regions. Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]. *Metropoliini funktsii oblasnykh tsestriv Zakhidnoho rehionu* [Metropolis Functions of Regional Centers of the Western Region], 2 (100), 330. [in Ukr.].

12. Pavliukha, N. V. (2017). Rol nauky i osvity v zabezpechenni staloho rozvytku derzhavy ta yii rehioniv [The role of science and education in ensuring sustainable development of the state and its regions]. *Rehionalna ekonomika* [Regional Economy], 2, 171–173. [in Ukr.].

13. Pavliukha, N. V. & Tsymbaliuk, I. O. (2020). Naukovyi bazys formuvannia teorii inkluzyvnoho rozvytku rehionu [Scientific basis for the formation of the theory of inclusive development of the region]. *Ekonomichnyi chasopys Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky* [Economic Journal of Lesya Ukrainka East European National University], 3 (23), 136–142. [in Ukr.].

14. Tsymbaliuk, I., & Alghadhywi, M.Y.H. (2020). Assessment of the Ukrainian Regional Infrastructure Development Taking into Account its Inclusiveness. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk* [Galician Economic Bulletin], 6, 59–66.

15. Zakon Ukrainy Pro fizychnu kulturu i sport: vid 24.12.93. № 3809-XII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

16. Stratehiia rozvytku fizychnoi kultury ta sportu na period do 2028 r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>.

17. Pashchuk, O. V. (2005). *Marketynh posluh: stratehichniy pidkhid* [Marketing of services: a strategic approach]. Kyiv.

Received: 04.15.2021 / Review 05.26.2021 / Accepted 06.20.2021

